

Mezei Klára

A voltak őrizője lettem

Őrzök:
volt szerelmeket,
társakat,
barátokat,
élményeket,
szépségeket,
bánatokat,
gyermekeket,
csendeket –

Mindent őrzök, ami volt,
S amit az elmém el nem feledett.

De ezek a voltak
Mind az enyéme,
Elmerültek egy sötét kútba,
Az énekek,
A bánatok,
A voltak emléke.

Mondd Uram,
Adsz-e nekem egyszer,
Csak egyetlen egyszer
Olyat, ami velem marad,
S nem válik volttá,
S amit őrizhettek,
Míg végül csendben
Hozzád térhettek?

Bertha Zoltán

„Az ember célja, hogy fénné váljék”

In memoriam Kodolányi János (1899–1969)

Kodolányi János a huszadik század egyik legnagyobb magyar szép- és közírója, gondolkodója. A grandiózus életmű szociografikus, etnografikus, pszichológus, historikus, mitológus vonatkozásszféráinak s forma- és jelentéstartományainak azonban nemhogy az átfogó értelmezése, hanem még a pusztán nagyságrendi felbecsülése is csak keveseknek adathatik meg. Hiteles értékeléséhez olyan kongeniális lángelmék járultak hozzá alapvetően – egy Illyés Gyula-, egy Németh László-, egy Várkonyi Nándor-, egy Vatai László-fenomén –, akik fogékonyak lehettek egyúttal a magyarság archaikus népi kultúrájának a mélyrétegeire és metafizikai ultrahangjaira is. Jókai Anna szerint „Kodolányi János prózájából, melyet Várkonyi Nándor végkifejletében ’mágikus realizmusnak’ nevez, világosan kiteszik: az írói út összefügg az emberi úttal, a tudat részben kegyelem általi tágulásával”; s „ezen a spirálszerű-en táguló-emelkedő úton minden állomás fontos volt: a moralitással áthatott társadalmi ítélet-kezelés a jelen felett, a felelősséggel megidézett történelmi múlt, de mindennél fontosabbá vált az ősidő és ősterek mítosza – s az ezekből elősugárzó jövő. A szellemi üzenet, amely sem el nem avulhat, sem el nem évelhet”.

Amikor a százhusz éve született és ötven éve elhunyt Kodolányi János emléktábláját avatjuk, azt tehát csakis megrendültséggel és meghatottsággal tehetjük: olyan valódi magyar szellemóriást kell laudálnunk, akit hosszú időkre gyötrelmes páriasorba száműztek, s akinek a nevét is meggyalázták a sötét diktatúrás évtizedekben, miközben ő is legkiválóbb szellemi értékteremtőink közé tartozott. A fájdalom az, hogy nem legragyogóbb elméink útmutató szavának engedelmesséve zajlottak a történelmi-politikai események, hogy így tragikusan megszakadt a folytonossága a magyar nemzeti felemelkedés esélyének. De óriási adósság-törlesztő örömünk viszont az, hogy amit ma is teszünk itt, azzal mégiscsak igazságot szolgál-tathatunk – és méltóképpen – a történelem dimenzióját mindig felülhaladó tiszta szellem szférikus képviselőjének. Kodolányi János próféta alkutú író volt – mintegy az ősi „homo magus” méltó újjászemélyesítője. Azok bajnívó társaként, akik mély hittel vallották az emberiségbe vetett bizalmat, „a morális szolidaritás lehetőségét”, s „próféciaikban hirdetik a javítás és javulás útját” (ahogyan Móricz Zsigmond is állította róla). Igazságai, törekvései mindenkor és megfellebbezhetetlenül a magyar és az emberi megmaradás ügyét szolgálták. A magyar népi nyomorúság – a dunántúli, baranyai, ormánsági szegényvilág, a demográfiai pusztulás –